

BRZEMIEŃ (270) *sb n*

-rz- (268), -r- (2); -rz- : -r- *GlabGad* (2 : 2).

brze- (268), brzę- (2) *MurzNT, KochBr*; -mien- (264), -mięń- (6) *Calag, KlonŻal, GrabowSet, SarnStat*; -mien- : -mięń- *RejAp* (4 : 1), *RejPos* (1 : 1); e *jasne*.

sg *N* brzemię (68). ◇ *G* brzemienia (30). ◇ *D* brzemieniu (3). ◇ *A* brzemię (75); -ę (70), -e (5) *MetrKor, RejKup* (2); -ę : -e *FalZioł* (3 : 1), *Leop* (2 : 1). ◇ *I* brzemieni(e)m (17). ◇ *L* brzemieniu (4). ◇ *V* brzemię (2). ◇ *pl N* brzemiona (1). ◇ *G* brzemion (19). ◇ *A* brzemiona (44). ◇ *I* brzemiony (6). ◇ *L* brzemionach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Ciężar, bagaż, ładunek, pakunek; onus *Mącz, Calag, Calep*; sarcina *Mymer*¹, *Calep*; fascis *Mącz*; gestamen *Calep* (79) : Ośiel więc zdechł y tám zoštał: Więć kupiec ony brzemioná/ Włyżtki przełożył ná koniá. *BierEz* S3v, A4v, B, Bv, S3v [2 r.]; *Mymer*¹ 16v; *FalZioł* IV 7a; która łaska włyżtko skromnie znófi iakoby na grzbiecie brzemię. *WróbŻółt* V8; *RejKup* aa5; Powieść Ífalonego ieft iákoby brzemię ná drodze [*Narratio fatui quasi sarcina in via*] *Leop Eccli* 21/19; *RejZwierz* 121; Lábán zebrał brzemioná z wielbładow/ y dał im plew y pokarmił ich *BibRadz Gen* 24/32, *Num* 4/27, *Iudic* 19/10, *2.Esdr* 13/15, *Is* 30/6; Onus. Ciężkość/ burdy/ brzemię. *Mącz* 264a, 119b; *BudBib* 4.Reg 5/17; *Calag* 106b; Tákżec łufzé człowiekowi/ Odéymác łye frafunkowi/ A iáko niewdzięczné brzemię/ Vderzyć troski o źięmie. *KochPieś* 47; *Calep* 454a, 730b, 945b; Bo też robotę pńczelá/ łwá praktyká wiewyfká/ Zowie [*bartnik*] świętym brzemieniem/ y rolá niebieská. *KlonWor* 11.

brzemię czego (6): *BierEz* I3v; *BielŻyw* 34; *RejKup* t7; Y [*dziad*] Ítánáwłzy tákżec pod drzewem w cieniu zrzucił s łiebie ono brzemię drow *RejZwierc* 170, 170; *BudBib* 2.*Esdr* 13/15.

Zwroty: »brzemię (od-, w-, z-) nosić, (u-, po-)nieść, dźwigać; noszenie brzemion« [*szyk zmienny*] (15): *BierEz* I3v, S3v; *FalZioł* II 18b, IV 7a, V 32; nie potrzebuie człowiek takiego grzbietu iako v konia, gdyż nanim nie ieżdżá, tákżec j żadnego brzemienia nie nośzá *GlabGad* D8, D2; *Leop Num* 7/9; Nád thom łługi łwe poštáwił w branách/ żeby nie wnołżono żadnych brzemion w dzień Sobotny. *BibRadz* 2.*Esdr* 13/19; *Mącz* 95a, 190a, 491b; *HistRzym* 111; *RejZwierc* 170; *KlonŻal* Bv. Cf »brzemiona i ciężkość«.

»pod brzemiony powalić sie, upaść« [*szyk zmienny*] (2): Iellibyś też widział ołá nieprzyaciela twego/ który łie pod brzemiony powálił/ nie opułżczay go *BibRadz Ex* 23/5; *Mącz* 70c.

»pomoc, ulżyć, ulżać brzemienia« (3): *Allevare onus, Vlżyć brzemieniá. Mącz* 190b, 190b; *Pomoc brzemienia. Exonerare. Calag* 106b.

»(wy-, z-)łóżyć, (od-, z-)jác brzemię, złożenie brzemienia« [*szyk zmienny*] (7): *RejKup* aa7; *Levare aliquem onere et levare alicui onus, Złóżyć z kogo brzemię Mącz* 190a, 119b, 294b; *BiałKaz* B4v; płynęłifmy do Syryey y przyłtápiłifmy do Tyru. bo tám okręt miał vyłóżyć brzemię. *BudNT Act* 21/3; Złóżyć brzemię. *Exonerari. Calag* 106b.

Wyrażenia: »ciężkie brzemię; brzemię ciężkie« (7 : 3): *BierEz* B; Abowiem grzechy moie przewyłżły głowę moie/ á iako brzemię ciężkie obciáżyły mnie. *WróbŻółt* 37/5; *FalZioł* V 32; *LubPs* K3v; *Leop Ps* 37/5; *SienLek* 18v; *BiałKaz* B4v; Stánáł mi grzech nád głowá/ y ciśnie mię w

ziemię/ Iáko nieznośné náciężłzé brzemię. [*Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me Ps 37/5*] KochPs 55; LatHar 145, 162.

»wielkie brzemię; brzemię nawiętsze« (3 : 1): TarDuch C5; FalZioł IV 4b; CRattes Tebanłki mędrzec, [...] wielkie brzemię złota do morza wrzucił BielŻyw 34; BiałKaz B4v.

Szeregi: »burdy a brzemia« (2): Klobá álbo koło nieyákie/ którym ciężkie burdy á brzemia wzgorę wściągaya/ żoraw náłzi zowá. Mącz 107d, 491b.

»brzemia i ciężkość«: PRzecz natura człowieku ramiona dała y barki w rękach. [...] Aby był fiłnieyfy [!] ku nośzeniu brzemia y ciężkości wśelkiey. GlabGad D2.

»tłumoki i brzemia«: Dossuaria Iumenta, Konie/ Muły álbo osły/ którzy ná grzbieciech tłumoki/ y ynłze brzemia nośzą. Mącz 95a.

W przén (5) : Zebrawłzy liłzki w gromáde/ Wydála im taką rádę Siołtry miłe pośłuchaycie/ Po ogoniech nic nie maćie: Dobrzebyście vdziałály/ Iżbyście ie porzeżály. [...] Bowiem ogon prozne brzemię BierEz H4; Niewiałta ielt męłkie zhanbienie, [...] bełtia nigdy nieśtroczona, brzemię nieznośzone BielŻyw 136; Służebnici nie w[ierni łá b]rzemię łzkodliwe w domu. BielŻyw 170; O brodo łtárożytna/ nie obięte brzemię: Iákoś z niebá zlećiałá ná tę niłką ziemię? KochBr 151.

Wyrażenie: »brzemię przenasłodsze« = *ciało Chrystusa*: O łlodkié drzewo/ tys nořilo brzemię przenáłlodłłé OpecŻyw 158.

Przen (3) :

a) Ziemski żywot (1) : Aż w łprołne robáctwo/ y niczemną ziemię/ Człek łie zás obroći/ łkąd wźiał łwoie brzemię. WisznTr 34.

b) Człowiek nieużyteczny, do niczego, pasożyt, egoista (2) :

Wyrażenie: »niczemne (niepotrzebne) brzemię (ziemi)« [*kalka łac: pondus inutile terrae*] (2): gdy [syn] nyeco pośłętku w náuce vczyni/ [ocię] ku łpráwye yákyey á vrzędu ma go przywyęś/ áby był wđdam pożytecznym/ á nye niczemnym brzemyenyem żyemye człowyekyem. GliczKsiąż O2v; Wieczný łławy: was pokrye Zápomnienie/ w którym żyie Káždé niepotrzebne brzemię/ Które głodze rodną ziemię. ZawJeft 46.

a. *Bagaze, ciężary wojskowe (tylko w l. mn.)* (3) : bo rowny będzie dział y temu ktory był wśedł ku bitwie/ y onemu ktory pozostał przy brzemiałch [*ad sarcinas*] Leop 1.Reg 30/24.

Zwrot: »nosić brzemia« (2): Byli Ferentarii co nořili zá Woyłkiem Brzemiał wźyłłkich potrzeb. BielSpr 11, 5.

2. *Płód w łonie matki; ciąża, brzemiennosć; conceptus, fetus, graviditas, partus, proles, puerperium* Cn (22) : gdzie wnet [*ewangelista*] mowi: (opifawłzy Anielłką mowę nocną do Iozefá/ o brzemiałni małżonki iego) á to łię wźyłłko łtáło/ áby łię wypełnił co pan powiedźiał przez Proroká CzechEp 137; Bo [*Józef*] zle rozumieć o ták dziwney Pánięce/ y tákich cnot nieśłychánych białey głowie/ nieśmiał: á łkąd by tełz brzemię miála/ ná to mu rozumu niełtawáło. SkarŻyw 243, 183, 185, 243; Chcełz vrodźić dźiedźicá/ chcełz być pánią więnná/ Wdowo zaráz opowiedz brzemię Vrzędowi KlonWor 63, 62.

Zwroty: »brzemiałniem boleć«: Abowiem nápiłano: [...] zákrzykni á záwołay ktora brzemiałniem nie boleiefz [*quae non parturis*] WujNT Gal 4/27.

»z brzemieniem, chodzić«: Zá czałem dowie fię Oćiec/ iłz pánná zbrzemieniem chodzi. *SkarŻyw* 183.

»brzemieŃ nosić« [szyk zmienny] (4): *OpecŻyw* 10v; A ták bialeygłowie/ rołpułtnie żyć bárzo nieprzyłtoi/ á męłzczyznie iuż nie ták/ bo tęŃ dziewięć miefięcy brzemieniá nie nołi. *GórnDworz* Z7; *SkarŻyw* 183; *KlonWor* 59.

»brzemieniem obciáżyć« = *uczynić brzemienŃ*: Grauidari – Brzemieniem obciezic. *Calep* 465a.

»wstápić, zapaść, wstápienie w brzemieŃ« [szyk zmienny] (4): Iełtli niewiałta włtápiwłzy w brzemieŃ: niema wielkie⁶⁰ obciáżenia w łobie y we włzitkich człónkoch/ znak iełt iłz fyná w żywocie nołi. *FalZioł* V 15, 86; *GlabGad* D6v, K3.

Wyrażenie: »brzemieniem zastępująca«: bo naprzod wátpliwe iełt że może być przełožono poczęłá/ ábo płodem záłtápiłá. [...] potym záś ták/ Poczynáiąca/ Brzemieniem záłtępuiąca/ ábo iáko łáćinnicy tłumáczą/ naprzod Concept, vteru^m fert, praegna^s est *CzechRozm* 128.

W *przen* (2) : Iezu mily [...] na lonku niego łertza raczyłz odpoczywatz [...] BrzemieŃ wielmi rołkołłné ty łie dáy mnie nołyzt *OpecŻyw* 18v.

Zwrot: »wstápić w brzemieŃ«: człowiek gwałci łiołtrę/ to iełt dułżę grzechy/ á żádołciámi/ ták że włtępuie w brzemieŃ/ á rodzi fyná/ przes ktorego fyná možeme rozumieć rodzaj ludzki włzytek *HistRzym* [39]v.

Przen: *Syn* (1) : O móy kléynołie drogi/ o łzláchetné plemieŃ/ Tył był ozdobá domu/ niełczęłné mé brzemieŃ *GórnTroas* 52.

3. *Powinnołć, obowiázek, zobowiáżanie; obciáżenie, nakaz, polecenie, przykazanie; wáżna, doniołła rzecz; danina; podatek; onus Vulg, PolAnt* (94) : *KromRozm I* F4v; *MurzNT* 48v *margin*; *KromRozm II* mv; A thy przywileye temu łwyłtemu kołcyłowi przez Kryłtułá dárowáne/ [...] z ktorych nye ták czełć/ yáko brzemieŃ nam należy *KromRozm III* N8v; Iáko iełt łłodkie iárzmo Boże á lekkie brzemieŃ iego/ ktore on kłádye ná wierne łwe. *LubPs* P5v *margin*; *BibRadz Is* 19/1; *OrzRozm Tv, T2v margin*; *BielKron* 202, 330v; *KochSat* B2v; Iłz ia wam iuż nie połłę inego brzemieniá iedno to ktore wam iełt zołtáwiono/ áż do was przyde *RejAp* 32v, 32, 32v [2 r.], 33, Ddv; Y thák pánie Boiánowłki zda łie tho w. m. máłe brzemieŃ/ ktore iełt ná mie włožone? to iełt pokázáć gdzie/ kiedy/ y iákim kłáłtem dworzánin godnołci łwey vzyłc ma. *GórnDworz* I3; Co zá brzemion Pan połtrzebuie od wiernych łwich *RejPos* 289v *margin*, 170v [2 r.], 289, 289v; *WujJud* 76v; *BudBib Num* 4/15; *CzechRozm* 94v; teź vbodzy krámárze/ ktorzi fię ledwie łwoim kramikiem pożywić mogá/ niechby byli od włzelkich tákich brzemion wolni. *ModrzBaz* 123, 120; *ArtKanc* O3; *WujNT Matth* 11/30, s. 47, *Luc* 11/46, s. 827.

Zwroty: »chodzić pod brzemieniem«: ktoby nie łłuchał áłbo nie chodził pod tym brzemieniem od tego to Moizęłzá połtánowionym/ to iuż ták cztáć w łistoriey łzyrzey łie náuczyłc mozełz. *RejAp* 32v.

»obciáżáć brzemieniem« (2): Bo ták odpiluyá [Apołtołowie] Antiochencykom: Widzyáło łwe duchowi S. y nam/ nye obcyężáć was yákim innym brzemienyem/ yedno tymi połtrzebnymi. *KromRozm II* g2; *WujNT Luc* 11/46.

»podjáć sie, podejmowáć, przyjáć, wziáć (na sie) brzemieŃ« [szyk zmienny] (6): *BielKron* 306, 330v; *GórnDworz* E5v; Krolowie/ Kłiáżetá pobożni/ niemáią z łiebie dáwáć przyczyny walce/ tylko

zá mułzenim podeymować to brzemię *BielSpr* 36v; Item CONTRACTVS perfonalis, [zowq] gdy ná fie perfoná która przyjmuie iákié brzemioná, które z perfoną vmiéráią. *SarnStat* 1268; IEłliby Prokurator, Opiekun, álbo Curator podiáwłzy fie iákiégo brzemienia nie łtáwił fie w łłowie: tedy [...] on łam to winien znieść. *SarnStat* 1287.

»brzemię włóżyć, kłaść« [szyk zmienny] (11): *BibRadz Num* 11/11, *Act* 15/28; [Saul] rzekł iey [czarownicy] áby mu włkrzešlá Sámuelá. A gdy to vczynilá niewiáštá/ krzyknęłá vyrzawłzy mężá łwiętego: Czemuš to brzemię ná mię włóżył? *BielKron* 67v; *RejAp* 32v, 33; Niewiem iáko łłufznie Miłóšciwy pánie tho brzemię włózycieš w. m. ná mię raczył *GórnDworz* Eev, C8; *RejPos* 289v; *RejPosRozpr* [c2v]; *NiemObr* 78; *WujNT Apoc* 2/24. Cf »brzemię przykazania (božego)«.

»brzemię (z-)nieść, nosić, znoszenie brzemion« [szyk zmienny] (21): *Leop Num* 11/17; *BibRadz Num* 11/17; *GórnDworz* C8v, V3; *RejZwierc* 187; *RejPosRozpr* [c2v]; nieiełt żaden ktorzyby ieden łam/ ábo ráđá łwá/ ábo łtáraniem łwym mogł wšzytkiey Rzeczypołpolitey dofyć vczynić/ á iey brzemioná znošić. *ModrzBaz* 24v, 25v, 58v, 118v, 125, 125v (7); *ArtKanc* P4v; *OrzJan* 56; *WujNT* 447; *SarnStat* 110, 971, 985, 1211, 1214.

Wyrażenia: peryfr. »brzemię Chrystusowe« = *przykazania Chrystusa*: BRZEMIE Chriřtułowe lekkie. *WujNT* XXXXX 3v.

»ciężkie brzemię; brzemiona ciężkie« (7 : 2): *BibRadz Num* 11/11; *BielKron* 330v; Otoż małz iárzmo iego/ otoż małz ciężkie brzemioná iego. *RejPos* 289v; *BudBib* Bv; Y rozum tedy y przyłtoyność rádži/ áby éi ktorzy ledwie kiedy wytchná od éięłzkich brzemion [ab oneribus]/ wytchnęli wždy od tákiego podatku. *ModrzBaz* 122v, 22v, 26; *WujNT* 69, *Matth* 23/4.

»brzemiona darow Božych«: Dáleko więcey tym/ [...] ktorzy nołzá brzemioná wielkich dárow Božych/ ániółowie z niebá łá przyđáni. *WujNT* 447.

praw. »brzemiona dlužnikowe« (2): w łpráwách ktore czći nie nárułzáią/ Rękoymia muš wšzytki brzemioná dlužnikowe ná łye przyiáć. *GroicPorz* r4, r4v.

»brzemiona koronne«: Iuž nie mowię o Biłkupy/ ktorzy [...] inłze wđdi brzemioná Koronne iáko táko nołzá y podeymuiá. *RejZwierc* 187.

peryfr. »Marsowe brzemię« = *szłzba wojenna*: przewłoká zapłáty bárzo przykrá iełt káždemu robotnikowi/ ále ze włzech naprzykrzeyłza ono nayciężłze Marłowe brzemię nołzácemu [gravissimum Martis onus ferenti]. *ModrzBaz* 118v.

»brzemię przykazania (Božego)« (2): *BierRaj* 19; był Pan dáć raczył wolá náuki łwoiey przez Moizelzá ludowi łwemu/ á włóżył ná nie brzemię przykazánia łwego *RejAp* 32v.

praw. »brzemię rękojemstwa«: Po łmierći rękoymiego/ brzemię rękoiemłtwá łpada ná dźiedzicá iego. *GroicPorz* r3v.

»brzemię łłowa Páńskiego« (2): *Leop Zach* 12/1; BRzemię łłowá Páńskiego [Onus verbi Domini]/ kthore iełt podáne Izráelczykom/ przez Máláchiałzá. *BibRadz Mal* 1/1.

praw. »brzemię wojennej wyprawy«: bęđzie powinná [...] Šzláchtá Kšięłtw onych brzemię woiennéy wypráwy wełpółek ze wšzyłtkiémi inémi królełtwá náłžégo podđánémi nošić y podéymowáć. *SarnStat* 1214.

»brzemieŃ woli świętej«: Opowiedaiąc wdzięczne á ony bárzo łnadne brzemioná woley świętej á poftánowienia łwego/ ktore on ná nas miłostíwie wkłádác raczy. *RejPos* 287.

Szeregi: »długi, posługi i brzemiona«: w ten czás ieden mąż s Sábinow Ap. Herdonius bacząc rofterk miedzy Rzymiány/ [...] był tego vmyłłu/ iákoby mógł połpolitego człowieká vbogiego k łobie przyciągnąc/ wczyniwszy ie wolnymi od długow/ połlug/ y inych brzemion *BielKron* 119.

»jarzmo a brzemieŃ«: Pátrzayciefz też iáko wam opowieda iárzmo á brzemieŃ łwoie *RejPos* 291.

»brzemieŃ i ociążenie«: Abowiemci iárzmo moie iefł bárzo wdzyęczone: á brzemieŃ y ociążenie moie bárzo lekkie iefł. *RejPos* 287.

»podatki i brzemiona«: A od podatków y brzemion/ [...] oni y potomkowie ich wolni y łwobodni będą ná wieczné czáfy. *SarnStat* 1214.

»urząd i brzemieŃ« (2) : Gdy przyidą do Mieyfcá naświętfzego/ thám łie zeydą Aaron y łynowie iego/ á káżdemu z nich vrząd iego y brzemieŃ iego [*super servitium suum et ad onus suum*] náznáczą. *BibRadz Num* 4/19; Wielki to vrząd y ciężkie brzemieŃ iefł [*Magnum est hoc munus atque onus*]/ [...] wyznáwác się y okázowác być łtrożem Rzeczypołpolitey/ y obrońcá. *ModrzBaz* 26.

4. Ciężkość, uciążliwość, trud, kara; ucisk, uciemiężenie, niewola; grzechy błąd, występki, wina; utrapienie, smutek, cierpienie; onus, pondus *Vulg* (75) : Lakomłtwo iefł brzemieŃ bogactwa *BielŻyw* 137; *HistAl* A3; *BielKom* Av; Aż potym gdy Pan raczył z miłofierdzya Bołtwá łwego/ Wyyąc lud łwoy z nyewoley á z brzemieniá tak łrogyego *LubPs* S4v; *Leop Is* 9/4, *Nah* 1/1; *BibRadz Ps* 81/7; włozono winę ná miełzczány Poznáńłkie áby łnich nigdy ładny łyn nie był ná dołtoieńłtwo/ áni prebendę/ áni kánoniá [...] przełozon. (*marg*) BrzemieŃ ná miełzczány Poznáńłkie. (—) *BielKron* 370v; *KuczbKat* 95; przedłię ia teraz zbiorę ie/ y wcierpiá trochę od brzemieniá krolewłkiego *BudBib Os* 8/9, *Is* 14/25, 351d, *Is* 22/25, *Nah* 1/1; Włzytek náłz národ wybiy/ y połli pod źiemieŃ/ Poniżónym ludzióm łmierć/ lekkie to iefł brzemieŃ. *GórnTroas* 66; Włtań/ woła ná cię Pan/ á łpielz łię k niemu/ Poddawłszy rámieŃ brzemieniu łwoiemu/ Nieł łwe wciłki/ złož y dołgłółci *GrabowSet* Q4, [C4v], Sv.

Zwroty: »pod [grzechow] brzemieniem chodźć«: pod ktorzych [grzechów] brzemieniem chodząc/ połłufzny był Bogu/ áż do łmierci krzyżowey *CzechEp* 317.

»brzemieŃ nosić, (po-, od-, u-)niełć« [*szyk zmienny*] (20): *MetrKor* 40/818; *RejKup* v6v; *GliczKsiqz* F7v; O Oycowie/ [...] O Mátki/ [...] poniełiećie cięłłkie y łtráłłiwe brzemioná przed Sąđ Boży *KrowObr* 149; Byli tego czáfu poimáni dwá mniłzy zakonu Augułłtynow o Luterłką wiáreŃ y łpaleni [...] ktorzy ná łmierć przelłpiecznie łzli/ dzyękniąc Pann bogu/ iż to dla ie^{go} imienia ná łobie brzemieŃ niełli. *BielKron* 199v, 332Av; Bo nie powinien nigdy círpieć łyn zá oycá/ á ociec zá łyná: ábowiem káždy poniełie brzemieŃ łwoie. *RejPos* 51; zá włzyłłki prołłiłz: [...] Abył zá inłze prołłząc/ ich brzemioná ná łobie odnołł. *BiałKat* 143v; *KuczbKat* 225; *WujJud* 209; *BudBib Deut* 1/13; *ModrzBaz* 58; *SkarŻyw* 25, 333; *CzechEp* 62, 99; Iedni drugich brzemioná nołłcie [*alter alterius onera portate*]: á tak „wypełńćie” zakon Chriłtułow. *WujNT Gal* 6/2, 5, Xxxxx3v [2 r.].

»obciążác, o(b)ciążony brzemieniem« [*szyk zmienny*] (3): Nie obciążay dułze łwey brzemieniem nieznółnym *BielKom* C5; *CzechRozm* 204; *LatHar* 633.

»podeprzeć [kogo] w brzemieniu«: Ktoremu Pan Bog rzekł/ [...] vłżę duchu łwoiemu/ polecę im iż cię podeprą w tym brzemieniu *BielKron* 40.

»brzemie (prze-, w-)łożyć, kłaść, wkładać« [szyk zmienny] (8): *RejPs* 82, 130v; *HistAl* A3; Który ácz ná nas kładzyc brzemyc fwe rozlicznye/ A wllákoż íam yeft Bogyem záwždy miłóściwym *LubPs* P5v; *Leop Num* 11/11, *Eccli* 13/2; *BibRadz Apoc* 2/24; *BielKron* 40.

»ulżyć brzemienia«: Po oycowskiej śmierci przyszlí przedén przednieyízy pánowie/ profzác go áby nieco vlzył brzemieniá oycowskiego nád ludem póspolitym. *BielKron* 82v.

»brzemie, z brzemienia rozwiązać« (2): *CzechRozm* 92; wolniey tobie flúżyć Pánie będę: izęś mię z takiego brzemienia rozwiązał. *SkarŻyw* [197].

»zjąć, składać, złożyć, odjęte brzemie« [szyk zmienny] (5): *BielŻyw* 146; *RejPs* 122v; Wezmę was íobie zá lud fwoy/ y będę Bogiem wáízem/ [...] ktorym z was ziął brzemioná Egiptfkie. *BibRadz Ex* 6/7, *Is* 10/27; *RejPos* 33v.

Wyrażenia: »ciężkie brzemie; brzemie ciężkie, ciężkości, nieznośne« (8 : 4): *OpecŻyw* 191; *BielŻyw* 146; *RejPs* 82, 121v, 122v, 130v; Acz wiara íeft niewieície barzo cięskie brzemie *RejJóz* I; *KrowObr* 149; *BielKron* 201v; *CzechRozm* 94v; *SkarŻyw* 29; Tak cięskie brzemie náturze krewkicy/ miłóść Chryítuíowá flódziłá. *SkarŻyw* 472.

»brzemie grzechow, nieprawoíci, występkow« (11): *RejPs* 122v, 130v; *RejKup* 14v; *LubPs* T3v *marg*; *KrowObr* 70v [3 r.], 152, 153; Pan Bog nie tylko íyná íwego dla nas póíłá/ aby tu ná tey niíkiey ziemi nam niedoítoynym flúżył/ y brzemioná grzechow náízych ná íobie noíząc wízytko zbáwienie náíze ípráwił *SkarŻyw* 25; *ArtKanc* P6v.

»brzemie starego zakonu«: Sprawiedliwi, to íeft wízytci wierni nowego zakonu, przeto iz wybauieni o d [!] grzechu y od brzemienia ítarego zakonu *WróbŻólt* V6v.

Szereg: »krzyż albo brzemie«: iz to náń pan bog íwoy krzyż kładzie álbo brzemie dla imienia Kryítuíowego. *BielKron* 194.

Synonimy: 1. *burda, ciężar, ciężkość, łomok*; 2. *ciężkość*; 3. *cięża, jarzmo, ociężenie, podatek, posługa*; 4. *krzyż*.

Cf **BRZEMIENNOŚĆ**